

1. *SUBSIDIE-AANVRAGEN, PERSONEELSFORMATIE, INSTITUTIONALISERING*

1.1 *Subsidie Z.W.O.*

Voor de periode 1 september 1973 - 31 december 1975 heeft de Nederlandse Organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (Z.W.O.) aan prof. dr. I. Lipschits een subsidie toegekend voor een onderzoek naar de ontwikkeling van het Nederlandse partijwezen sedert 1945. Het onderzoek vond plaats op het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen.

Begin 1975 werd bij Z.W.O. een subsidie-aanvraag ingediend betreffende een onderzoek naar de partij- politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968. De duur van het onderzoek werd geschat op drie jaar. Als stafbezetting werd aangevraagd: een wetenschappelijk medewerker, een documentaliste, twee student-assistenten op basis van een halve dagtaak en een secretaresse/typiste.

Van de zijde van Z.W.O. bleek de bereidheid te bestaan een nieuwe subsidie-aanvraag van het Centrum in behandeling te nemen, mits van de kant van de Rijksuniversiteit Groningen de principiële bereidheid zou worden uitgesproken om de continuïteit van het Centrum te garanderen. De Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis besloot onder deze voorwaarde in haar vergadering van 18 februari 1975 de in te dienen subsidie-aanvraag te ondersteunen.

1.2 *Personeelsformatie*

Op bovengenoemde subsidie-aanvraag, alsmede op de continuerings-aanvraag (ingediend september 1976) werd door Z.W.O. positief gereageerd, zij het dat de posten van documentaliste en van secretaresse/typiste niet werden toegewezen. De post van documentaliste werd toegewezen door het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen; door een interne regeling bleek het mogelijk één van de student-assistentschappen om te zetten in een post voor een secretaresse/typiste. Dank zij deze regelingen bestond de staf van het Centrum in de jaren 1976 en 1977 uit; een projectleider, een wetenschappelijk medewerker, een student-assistent op basis van halve dagen, een documentaliste en een secretaresse/typiste. Door het vertrek van de heer G.G.J. Thissen werd op 1 maart 1977 de heer R.A. Koole - student in de geschiedenis - benoemd tot student-assistent. De heer D.J. Elzinga, gedurende het verslagjaar als wetenschappelijk medewerker werkzaam op het

Centrum, is met ingang van 1 januari 1978 benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid (afd. Staatsrecht) van de R.U.-Groningen. Per 1 maart 1977 was de staf van het Centrum als volgt samengesteld:

prof. dr. I. Lipschits - projectleider
 mr. drs. D.J. Elzinga - wetenschappelijk medewerker
 de heer R.A. Koole - student-assistent
 mej. C.C. de Beer - documentaliste
 mej. I.M. Arkema - secretaresse/typiste

Ook in dit verslagjaar vervulden studenten van de Bibliotheek- en Dokumentatieakademie in Groningen hun stage op het Centrum:

mej. F. Wattel - jan./febr. 1977

de heer Tj. Oliemans - mei/juni 1977

De heer A. Vroom, student aan de Bibliotheek en Dokumentatieakademie, werkt op vrijwillige basis geregeld op het Centrum om ervaring in refereerwerkzaamheden op te doen.

Onder de bepalingen van het Nederlands-Deens cultureel accord werd de heer S.G. Steffensen als wetenschappelijk onderzoeker op het Centrum geplaatst voor een onderzoek naar de positie van de SDAP vlak vóór en direct na de Tweede Wereldoorlog.

Tenslotte: als gevolg van een overeenkomst tussen het Centrum en de Stichting Burgerschapskunde is op het Centrum voor 40 uur per maand een medewerker geplaatst die werkzaamheden verricht ten behoeve van de samenstelling van de rubriek 'Politieke Partijen' in het maandblad van de Stichting: Politiek Overzicht. De medewerker, mevr. mr. J.M.C. Meulenbroek is in dienst van de Stichting Burgerschapskunde.

1.3 Institutionalisering van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen

Naar aanleiding van de subsidie-aanvraag van 26 februari 1975 vonden besprekingen plaats tussen het Bestuur van Z.W.O. en het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen. Hierbij werd van de zijde van Z.W.O. aangevoerd dat de toekenning van subsidie slechts zinvol zou zijn indien er uitzicht was op continuïteit in het bestaan van het Centrum. Na overleg tussen verschillende instanties binnen de Universiteit heeft het College van Bestuur besloten een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van institutionalisering en overname van het Centrum door de

Universiteit. Een Werkgroep ad hoc bracht op 4 februari 1977 rapport uit aan het College van Bestuur. De Werkgroep was unaniem de mening toegedaan dat het Centrum een blijvende plaats binnen de Universiteit dient te krijgen en dat de daarvoor benodigde middelen - met name formatieplaatsen - beschikbaar dienen te worden gesteld. Het op basis van dit rapport door het College van Bestuur opgestelde voorstel werd op 16 juni 1977 door de Universiteitsraad goedgekeurd (zie voor het Rapport Bijlage I).

Het goedgekeurde voorstel bevat de volgende, belangrijke elementen:

- a. met ingang van 1 januari 1978 wordt het bestaande Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen opgeheven;
- b. met ingang van 1 januari 1978 wordt aan deze Universiteit opgericht een Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, met als taak het verschaffen van een systematische, volledige en algemeen toegankelijke dokumentatie van de na-oorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse Politieke Partijen, bij de uitvoering van welke taak terdege rekening zal worden gehouden met de elders verrichte dokumentatie op hetzelfde gebied;
- c. aan het onder b. genoemde besluit wordt de voorwaarde verbonden dat de daarvoor in aanmerking komende vakgroepen besluiten tot het instellen van Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen ex artikel 18 van de Wet Universitaire Bestuurshervorming 1970, met als doel de bevordering van het wetenschappelijk onderzoek betreffende recente ontwikkelingen in de Nederlandse politieke partijen, welk besluit de goedkeuring dient te verkrijgen van de desbetreffende (sub-)faculteitsraden;
- d. het onder b. genoemde Documentatiecentrum zal onder de Universiteitsbibliotheek ressorteren; dit zal nader worden uitgewerkt in een voor 1 januari 1978 vast te stellen reglement voor dit centrum;
- e. in het in d. genoemde reglement zal in elk geval worden bepaald:
  - dat de begroting van het Dokumentatiecentrum als zodanig herkenbaar is binnen de begroting van de Universiteitsbibliotheek, en datzelfde geldt voor de financiële verslaglegging;
  - dat het College van Bestuur iemand in de Universiteit, doch niet noodzakelijk binnen de Universiteitsbibliotheek, kan aanwijzen in overleg met wie degene die is belast met de dagelijkse leiding van het Dokumentatiecentrum zijn werkzaamheden dient uit te voeren;
- f. er wordt een wetenschappelijk adviescollege gevormd dat het College van Bestuur adviseert inzake het ten aanzien van het Dokumentatiecentrum te voeren beleid. De taak, werkwijze en samenstelling van dit adviescollege zullen voor 1 januari 1978 worden uitgewerkt.

Voor de financiële gevolgen - met name de formatieplaatsen - is het tweede lid van de derde paragraaf van het voorstel van belang:

"De geldelijke gevolgen van ons voorstel liggen geheel in de personele sfeer. De benodigde materiële middelen worden ook thans reeds geheel door de Universiteit beschikbaar gesteld. Wel houdt ons voorstel in dat deze beschikbaarstelling, die nu via de Faculteit der Letteren loopt, vanaf 1 januari 1978 via de Universiteitsbibliotheek zal lopen. In de personele sfeer gaat het om een formatie van 3,5 plaatsen. Op dit ogenblik bekostigt de universiteit slechts 1 plaats, welke overigens boventallig is. Zoals uit de in 1.5 genoemde reacties blijkt stuit het vanuit de faculteiten beschikbaar stellen van deze formatieplaatsen op grote bezwaren. Omdat anderzijds het ineens verschaffen van de formatieuitbreiding problematisch lijkt wordt er de voorkeur aan gegeven de uitbreiding geleidelijk tot stand te brengen, en wel door Z.W.O. te verzoeken nog tijdelijk, en bij wijze van overgangsmaatregel, 1 formatieplaats beschikbaar te stellen. Dit houdt derhalve in dat wij u thans voorstellen bij de vaststelling van de begroting voor 1978, in het kader van zowel de facultaire ontwikkelingsplannen als het universitair onderzoeksbeleid, hoge prioriteit te geven aan de beschikbaarstelling van de nodige personele voorzieningen." Als gevolg van deze besluitvorming heeft prof. dr. I. Lipschits op 29 augustus 1977 een continuerings-subsidieaanvraag ingediend bij Z.W.O., waarin één wetenschappelijk medewerker werd gevraagd. In de continuerings-aanvraag werd de post voor reis- en verblijfskosten ongewijzigd gehandhaafd. Ter uitwerking van de onder c. genoemde voorwaarde heeft prof. Lipschits het initiatief genomen tot de oprichting van een Werkgroep Nederlandse Politieke Partijen ex art. 18 van de W.U.B. De constituerende vergadering vond plaats op 30 september 1977; aan de Werkgroep wordt deelgenomen door de vakgroepen Eigentijdse en Nieuwste Geschiedenis van de Faculteit der Letteren, door de vakgroepen Empirische Sociologie en Methoden en Technieken van de Faculteit der Sociale Wetenschappen en door de vakgroep Staatsrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

2. ENKELE BASISGEGEVENS VAN HET ONDERZOEK

2.1 Object van het onderzoek

Het onderzoek is gericht op de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968.

In de oorspronkelijke subsidie-aanvraag van 26 februari 1975 werd gesteld: "Bij ons onderzoek bleek steeds weer dat de periode 1966 t/m 1968 van uitzonderlijk grote betekenis is geweest voor de ontwikkelingen in de Nederlandse politiek. Om enig inzicht te krijgen in de sindsdien opgetreden veranderingen in de binnenlandse politieke structuur is (...) kennis van systematisch geordende gegevens over de gebeurtenissen in de betrokken jaren onmisbaar. Een dergelijk systematisch geordend geheel van gegevens ontbreekt echter. Ons onderzoek zal er op gericht zijn deze systematische ordening van gegevens aan te leggen. Dit kan dan dienen als uitgangspunt voor een verantwoorde beschrijving van de binnenlandse politieke ontwikkelingen in de periode 1966 t/m 1968. Dit laatste kan geschieden in een reeks van deel-publicaties, gebaseerd op één globaal overzichtswerk."

De probleemstelling luidt als volgt:

"De gebeurtenissen in de periode 1966 t/m 1968 zijn van bijzonder belang voor de snelle en ingrijpende veranderingen in de Nederlandse samenleving geweest. De partij-politieke ontwikkelingen in die periode vormen hier een belangrijk aspect van. Onderzocht zou moeten worden of en in hoeverre er een relatie bestaat tussen het streven naar verandering - en het verzet daartegen - enerzijds en anderzijds de partij-politieke ontwikkelingen in die jaren. Om dit onderzoek mogelijk te maken, dienen eerst de bedoelde partij-politieke ontwikkelingen te worden beschreven. Voor die beschrijving is eerst weer een inventarisatie nodig van die ontwikkelingen. Hierdoor kunnen drie fasen in het onderzoek worden onderscheiden:

- a. een inventarisatie van de partij-politieke ontwikkelingen;
- b. een beschrijving van de partij-politieke ontwikkelingen;
- c. een onderzoek naar de relatie tussen enerzijds deze partij-politieke ontwikkelingen en anderzijds het proces van snelle veranderingen in de Nederlandse samenleving, dat in de betrokken periode en sindsdien duidelijk waarneembaar is."

Het onderzoekprogramma is gebaseerd op de hierboven vermelde drie jaren van onderzoek, die nauw verband houden met de genoemde methoden. Met de

inventarisatie zijn we inmiddels ver gevorderd. De globale inventarisatie (waarover werd gesproken in de Jaarboeken 1975 en 1976) is in het jaar 1977 zowel kwalitatief als kwantitatief uitgebouwd en verfijnd. Een aantal aspecten die als uitgangspunt voor deze inventarisatie hebben gediend zijn:

1. de oprichting van ruim twintig politieke partijen (politieke groeperingen die streven naar deelname aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer), waaronder D'66 en de PPR;
2. de ontwikkelingen in de KVP: het rapport 'Grondslag en karakter van de KVP', de discussie daarover binnen de partij, het ontstaan van de groepering KVP-Radicalen, de 'vijf stromingen' binnen de KVP, het 'Akkoord van Arnhem' (partijraad, december 1967), de breuk binnen de KVP;
3. de ontwikkelingen binnen de ARP; de 'spijststemmers', de AR-Radicalen, de AR-Verontrusten, de positie van de ARJOS, de groep-Verkuyl, de breuk binnen de ARP (oprichting ESP);
4. de ontwikkelingen binnen de CHU: het conflict binnen de CHJO en de Centrumgespreksgroep; nieuwe beginselprogramma en praktisch politiek programma; omzetting van de CHU van een 'federatie' in een 'nationale eenheidsorganisatie';
5. de ontwikkelingen binnen de PvdA; de activiteiten van Nieuw Links en de reacties van de Groep-Kors. Nieuw Rechts en Democratisch Appel; buitengewoon congres ('Socialistisch Bestek 1967'), rapporten (inzake grondwetsherziening en 'Een stem die telt'), de anti-KVP-resolutie;
6. de ontwikkelingen binnen D'66: ontstaan, de bijzondere organisatiestructuur, ontwikkeling van beginselprogramma;
7. de ontwikkelingen binnen de PSP: het ontstaan van facties, 'Rooddruk voor morgen';
8. de ontwikkelingen binnen de CPN: het 22ste partijcongres, de invloed van het Russisch-Chinees conflict;
9. de ontwikkelingen binnen de PPR: ontstaan, organisatie, beginselen;
10. de ontwikkelingen binnen de VVD: nieuw beginselprogramma, kwestie-Gruyters, rapporten en congressen 'Kiezer en Gekozone';
11. het ontstaan van de Werkgroep Christen-Radicalen: overleg tussen groeperingen uit ARP, CHU en KVP, 'Americain-groep', 'De la Paix-groep', Politieke Werkgroep Christen-Radicalen, congres Christen-Radicalen;
12. het streven naar samenwerking tussen de confessionele partijen: de aanloop (ARP - CHU), de NEI, de Groep van Achttien, de positie van de jongeren-organisaties, het begrip 'Christelijke politiek', het probleem van het stembusakkoord;

13. het streven naar samenwerking tussen de progressieve partijen: de standpunten van en problemen binnen de afzonderlijke partijen, de bijzondere positie van de PSP en de CPN;
14. het streven naar wijziging van partij- en kiesstelsel: behalve de hierboven vermelde bijzondere partij-congressen en rapporten kan in dit verband worden gewezen op de Staatscommissie Cals-Donner, de studiedag van PvdA, KVP, VVD, CHU en ARP (september 1966) en de door De Volkskrant georganiseerde conferentie (november 1966);
15. ontwikkelingen op kabinetsniveau: ontslag kabinet-Marijnen en formatie kabinet-Cals (1965), ontslag kabinet-Cals ('Nacht van Schmelzer') en formatie kabinet-Zijlstra (1966-1967), formatie kabinet-De Jong(1967);
16. verkiezingen Provinciale Staten (maart 1966), Gemeenteraden (juni 1966), Tweede Kamer (februari 1967);
17. veranderingen in de relaties tussen de politieke partijen en de verwante vakcentrales (NKV - KVP, NVV - PvdA).

Deze lijst is niet uitputtend; zij dient slechts om een indruk te geven. Tevens kan deze lijst dienen om aan te geven dat de beperking tot de periode 1966 t/m 1968 niet absoluut kan zijn. Bijvoorbeeld de ontwikkelingen in de PvdA: het Sociaal Democratisch Centrum (Sam de Wolff) als 'voorloper' van Nieuw Links en het ontstaan van DS'70 als 'resultaat' van de activiteiten van Nieuw Links.

2.2 Onderzoek en onderwijs

Zowel voor het wetenschappelijk onderzoek als voor het wetenschappelijk onderwijs is het uitermate nuttig wanneer tussen beide een verband bestaat. Karakter en aard van een Z.W.O.-project maken een strikte scheiding tussen onderzoek en onderwijs dwingend. Dit probleem is deels opgelost doordat prof. Lipschits, parallel aan het Z.W.O.-project colleges geeft over onderwerpen die nauw verband houden met de activiteiten van het Centrum. Voor de studenten brengt dit systeem het voordeel met zich mee dat zij binnen het kader van hun studie kunnen deelnemen aan onderzoek en dat zij voor het schrijven van scripties en werkstukken gebruik kunnen maken van het op het Centrum verzamelde materiaal, voor zover dit materiaal openbaar is.

Het betreft hier een door prof. Lipschits gegeven doctoraal-werkcollege met als onderwerp 'Politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland in de jaren 1966 t/m 1968' en een kandidaten-college met als onderwerp 'De confessionele partijen in Nederland sedert de Tweede Wereldoorlog'.

Daarnaast heeft prof. Lipschits in het studiejaar 1976/1977 een algemeen hoorcollege gegeven over Nederland als politiek systeem, dat bestemd was voor belangstellenden uit alle faculteiten. In dit kader werden in 1976 twee gastcolleges gegeven, op 7 oktober door dr. A. Vondeling over de contro-lerende taak van de Tweede Kamer der Staten Generaal en op 28 oktober 1976 door prof. mr. dr. J.F. Glastra van Loon over de positie van de staatssecretaris in het Nederlandse politieke systeem. In 1977 werden achtereenvolgens gastcolleges gegeven door dr. B. de Gaay Fortman (10 februari 1977) over de verhouding tussen regering en regeringsfracties, door mr. F.H.J.J. Andriessen (24 februari 1977) over de rol van de fractievoorzitter tijdens de kabinetsformatie en door F. Trip (10 maart 1977) over de positie van de minister in het spanningsveld tussen kabinet en partij. Minister Trip combineerde dit gastcollege met een werkbezoek aan het Centrum.

Vanuit de gedachte dat het Centrum ook een functie, weliswaar niet haar hoofdfunctie, kan vervullen voor de buiten-universitaire gemeenschap werd in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen op 30 maart 1977, in samenwerking met het Cultuurcentrum d'Oosterpoort, een verkiezingsdebat tussen de heren Van Thijn (PvdA) en Andriessen (CDA) en een politieke markt georganiseerd.

In de hoofdstukken 3 en 4 wordt aangegeven op welke wijze de inventarisatie van de noodzakelijke gegevens geschiedt en in welke mate de inventarisatie in het afgelopen jaar is verbeterd en uitgebreid. Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de studies en onderzoeken die hebben plaatsgevonden en zullen plaatsvinden, terwijl in hoofdstuk 6 de relaties met organisaties, instellingen en personen zullen worden aangegeven.

3. DOCUMENTATIESYSTEMEN

3.1 Samenstelling

Bij het begin van het onderzoek werd een documentatiesysteem opgebouwd, waaraan in de loop der jaren enkele nieuwe categorieën zijn toegevoegd. Het systeem bestaat nu uit:

- a. bibliografie Nederlandse politieke partijen;
- b. systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen;
- c. uittrekselsysteem;
- d. knipselarchief;
- e. personenregister Nederlandse politiek;
- f. trefwoordencatalogus;
- g. periodiekencatalogus;
- h. catalogus Nederlandse politieke partijen;
- i. systeem voor bewaarplaatsen archieven;
- j. Handelingen, Bijlagen, Aanhangsel en Staatsblad.

3.2 Bibliografie Nederlandse politieke partijen

Dit is een kaartsysteem, dat volgens de gangbare regels is gerangschikt. De bibliografie omvat boeken, tijdschriftartikelen en sedert 1 januari 1975 ook artikelen uit opinie-weekbladen. Artikelen uit dagbladen worden niet in dit systeem opgenomen.

De bibliografie wordt langs primaire en secundaire weg samengesteld. Basis van de tweede werkwijze is een bestaand kaartsysteem, dat in de periode 1964-1966 door prof. Lipschits werd aangelegd. Voorts worden verwerkt de aanwinstenlijsten van de Universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen, van de Koninklijke Bibliotheek en van het Instituut voor Wetenschap der Politiek te Amsterdam. Twee bibliografische periodieken worden op ons onderwerp bijgehouden: Periodiekenparade (Assen) en Bulletin analytique de Documentation politique, économique et sociale contemporaine (Paris).

Literatuurlijsten uit boeken en scripties worden uiteraard verwerkt voor zover ze betrekking hebben op het onderwerp.

In de Universiteitsbibliotheek te Groningen zijn enkele duizenden brochures aanwezig over de Nederlandse binnenlandse politiek in de periode 1856-1913. In 1976 werd begonnen deze collectie op te nemen in de bibliografieën; de

10.

verwerking van de brochures vordert gestaag.

Van een aantal gespecialiseerde instellingen zijn de catalogi doorgenomen: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, Sociaal-Historisch Centrum Limburg en de bibliotheken van de Tweede Kamer en de Wiardi Beckmanstichting.

Wat betreft de primaire samenstelling van de bibliografie waren per 31 december 1977 de volgende periodieken verwerkt:

Acta Politica 1965 t/m 1977

Anti-Revolutionaire Staatskunde 1947 t/m 1956, 1966 t/m 1968, 1974 t/m 1977

Christelijk-Historisch Tijdschrift 1966 t/m 1968, 1972 t/m 1977

Het Gemeenebest 1945 t/m 1958

De Gids 1945 t/m 1974

Katholiek Staatskundig Maandschrift 1947 t/m 1963/4

Liberaal Reveil 1956 t/m 1976/7

De Personalist 1948 t/m 1951

Podium 1945 t/m 1966

Politiek 1966 t/m 1968

Politiek Perspectief 1971 t/m 1977

Politiek en Cultuur 1945 t/m 1956, 1966 t/m 1968, 1973 t/m 1977

Scholing en Strijd 1945 t/m 1946

Socialisme en Democratie 1945 t/m 1977

De Vrijzinnig Democraat 1945 t/m 1946

opinie-weekbladen:

Elseviers Magazine sedert 1 januari 1975

De Groene Amsterdammer sedert 1 januari 1975

Haagse Post sedert 1 januari 1975

De Nieuwe Linie sedert 1 januari 1975, alsmede jrg. 1974

De Tijd sedert 1 januari 1975

Vrij Nederland sedert 1 januari 1975, alsmede de jrg. 1973 en 1974.

Per 31 december 1977 waren ongeveer 14.500 kaartjes opgenomen in de alfabetische bibliografie Nederlandse politieke partijen.

3.3 Systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen

De alfabetisch geordende bibliografie is verwerkt in een systematische bibliografie. Deze systematische bibliografie is onderverdeeld in de volgende rubrieken en sub-rubrieken:

1. Algemeen, diversen. Onder deze rubriek valt alles, wat niet onder één van

de volgende rubrieken is in te delen. Periodiek wordt nagegaan of uit deze rubriek afzonderlijke rubrieken gevormd kunnen worden. Op deze manier kwamen enkele van de hierna volgende rubrieken tot stand.

2. Nederlandse politieke partijen

2.1 Algemeen. In deze rubriek worden boeken en artikelen opgenomen die handelen over vier of meer partijen.

2.2 Anarchisme/ anarchistische organisaties. Deze rubriek betreft anarchistische organisaties in het algemeen. De specifiek anarchistische partijen, zoals de Socialistische Partij van Kolthek, vallen onder rubriek 2.10.

2.3 Communisme/ communistische partijen/ eurocommunisme. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over het (euro)communisme en communistische partijen in het algemeen. Artikelen over de CPN of de Franse CP vallen respectievelijk onder de rubrieken 2.10 en 16.

2.4 Confessionele partijen. Deze rubriek betreft confessionele partijen in het algemeen (het begrip confessionele partij, wenselijkheid van confessionele partijen etc.). De specifiek confessionele partijen als KVP en SGP vallen onder 2.10.

2.5 Conservatisme. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over conservatisme in het algemeen.

2.6 Fascisme/ fascistische partijen. Deze rubriek betreft fascistische en nationaal-socialistische partijen in het algemeen. De specifiek fascistische en nationaal-socialistische partijen als NSB en NSNAP vallen onder 2.10.

2.7 Liberalisme/ liberale partijen. Deze rubriek betreft liberalisme en liberale partijen in het algemeen. Specifiek liberale partijen als de Liberale Staatspartij en de VVD vallen onder rubriek 2.10.

2.8 Protestants-christelijke partijen. Deze rubriek betreft protestants-christelijke partijen in het algemeen. Specifiek protestants-christelijke partijen als ARP en GPV vallen onder rubriek 2.10.

2.9 Socialisme/ socialistische partijen. Deze rubriek betreft socialistische partijen in het algemeen. Specifiek socialistische partijen als PvdA en SDAP vallen onder rubriek 2.10.

2.10 Alfabetisch geordend op partijnaam. Deze rubriek bevat boeken en artikelen per politieke partij in alfabetische volgorde: Anti-Misdaad Partij, Anti-Revolutionaire Partij, Boerenpartij, Bruggroep etc.

2.10.1 Organisatorische structuur. Per partij is nog slechts één onderverdeling gemaakt, namelijk de organisatorische structuur, hetgeen inhoudt het huishoudelijk reglement en de statuten. Met de verdere uitsplitsing per partij zal zo spoedig mogelijk een begin worden gemaakt.

3. Relaties tussen partijen

3.1 Alfabetisch geordend. Bijvoorbeeld ARP - CHU, D'66 - PvdA, PvdA - VVD.

3.2 Samenwerking progressieve partijen. In deze rubriek zijn boeken en artikelen opgenomen over de samenwerking tussen D'66, PPR en PvdA (eventueel met PSP en CPN).

De rubriek 'samenwerking confessionele partijen' is komen te vervallen sinds de oprichting van het CDA en ondergebracht bij rubriek 2.10.

4. Organisatorische structuur algemeen. In deze rubriek worden boeken, artikelen en teksten (reglementen, statuten e.d.) opgenomen over de organisatorische structuur van de politieke partijen in het algemeen of van twee of meer partijen. Boeken, artikelen en teksten over de organisatorische structuur van één partij worden opgenomen onder 2.10.1.

5. Theoretische aspecten. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over theoretische aspecten van de politieke partij(vorming), uitgezonderd de organisatorische structuur.

6. Kabinetscrises/ kabinetsformaties. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over kabinetscrises en -formaties in het algemeen en de afzonderlijke crises en formaties.

7. Kiesstelsel. Literatuur over het bestaande kiesstelsel en over wijzigingen of voorstellen tot wijziging van het kiesstelsel.

8. Verkiezingen. Deze rubriek betreft boeken en artikelen over gehouden verkiezingen voor de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, de Provinciale Staten en de Gemeenteraden. De rubriek is chronologisch geordend.

9. Electorale sociologie. Deze rubriek betreft onderzoeken van de openbare mening op het gebied van de Nederlandse politiek.

10. Democratisering. Deze rubriek betreft artikelen en boeken over de democratie in het algemeen en over aspecten van de democratie als buitenparlementaire oppositie, studentenbeweging, kiezersinvloed.

11. Parlement, regering, ministers en ambtenaren. Naast artikelen over de houding van de politieke partijen ten opzichte van het parlement, de regering enz., bevat deze rubriek ook artikelen over het regeringsbeleid en de politieke adviseurs.

12. Dekolonisatie. Deze rubriek betreft voornamelijk de houding van de Nederlandse politieke partijen ten opzichte van de dekolonisatie van Indonesië en Nieuw-Guinea. Deze wat specialistische rubriek is ontstaan als gevolg van het onderwijs, dat over dit onderwerp werd gegeven.

13. Werknemers en werkgevers. Onder deze rubriek vallen artikelen over werknemers en werkgevers en hun onderlinge verhoudingen, ondernemingsraden, medezeggenschap, stakingen etc.

14. Denkbeelden tijdens de Tweede Wereldoorlog over partijvorming.
15. Biografieën. Deze rubriek bevat biografisch materiaal van en over Nederlandse politici.
16. Buitenlandse politieke partijen. Boeken en artikelen over buitenlandse politieke partijen.
17. Europese integratie/ verkiezingen. Deze rubriek betreft de houding van de Nederlandse politieke partijen t.a.v. Europese eenwording en de Europese verkiezingen.
18. Vrouwenbeweging. Deze rubriek is opgenomen omdat over dit onderwerp mogelijk een werkcollege gegeven zou worden.
19. Groningen. Artikelen over partij-politieke ontwikkelingen in de provincie en in de gemeente Groningen.
20. Koninklijk Huis. In deze rubriek zijn boeken en artikelen opgenomen over leden van het Koninklijk Huis. Voor deze rubriek wordt niet gericht gezocht.

In de systematische bibliografie Nederlandse politieke partijen waren per 31 december 1977 ongeveer 17.000 kaartjes opgenomen. Na paragraaf 3.4 over het uittrekselsysteem wordt een gecombineerd overzicht gegeven van de omvang van elke rubriek.

3.4 Uittrekselsysteem

Van de door de staf gelezen boeken en artikelen worden uittreksels gemaakt op uittrekselkaarten, die in het uittrekselsysteem worden verwerkt. In dit systeem zijn ook uittreksels uit Keesings Historisch Archief opgenomen, voor zover deze betrekking hebben op de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland. Het Centrum ontvangt van de Rijksvoorlichtingsdienst de uitgave *Beleid Beschouwd*. Het blad wordt in zijn geheel bewaard. Van de delen, die voor het onderzoek van belang zijn, worden verwijzingen in het systeem opgenomen.

Daarnaast is op het Centrum een begin gemaakt met een systematische verwerking van een reeks partijbladen, dagbladen en weekbladen in het uittrekselsysteem.

De volgende bladen worden systematisch door de staf in het uittrekselsysteem verwerkt:

Anti-Revolutionaire Staatskunde (ARP) (tevens in de bibliografie)

De Banier (SGP)

Bestuursforum (CDA; voortzetting van de afzonderlijke bladen voor gemeente-

en provinciebestuurders van ARP, KVP en CHU)
 Christelijk-Historisch Tijdschrift (CHU) (tevens in de bibliografie)
 D'emocraat (D'66)
 Gemeente Paper (PPR)
 Liberaal Reveil (VVD) (ook in de bibliografie)
 Ons Burgerschap (GPV) (voorheen o.d.t. Ons Politeuma)
 Onze Binding (PvdA-Groningen)
 Partijkrant (PvdA)
 Politiek en Cultuur (CPN) (ook in de bibliografie)
 Politiek Overzicht (Stichting Burgerschapkunde; voorheen een uitgave van
 ARP, KVP en CHU)
 Politiek Perspectief (KVP) (ook in de bibliografie)
 Politiek Bulletin (DS'70)
 PPRAK (PPR)
 Radikaal (PSP)
 Roos in de Vuist (PvdA)
 Socialisme en Democratie (PvdA) (ook in de bibliografie)
 Vrijheid en Democratie (VVD)

Dank zij de welwillende medewerking van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag ontvangen wij ingebonden jaargangen dagbladen in bruikleen ter bewerking voor het uittrekselsysteem. Per 31 december 1977 waren de volgende dagbladen in het systeem verwerkt:

Algemeen Handelsblad 1945 t/m maart 1959 en mei-juni 1968

De Maasbode 1947 t/m 1948

De Nieuwe Nederlander 1945 t/m 1947

Trouw 1945 t/m 1950

De Tijd 1947 t/m 1948

De Volkskrant 1945 t/m 1948.

Voor het onderzoek naar de partij-politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 1966 t/m 1968 werd een plan ontwikkeld om een reeks periodieken uit die jaren te analyseren. Er werd een selectie gemaakt van 22 dagbladen en 7 weekbladen. Alweer dank zij de medewerking van de Koninklijke Bibliotheek konden deze periodieken op ons Centrum worden geraadpleegd. Doctoraalstudenten en stafleden zijn begonnen met een analyse van dit materiaal. Per 31 december 1977 waren van de betrokken bladen de volgende perioden behandeld:

Algemeen Dagblad januari t/m augustus 1966

Algemeen Handelsblad januari t/m december 1966

Het Binnenhof januari t/m juni 1966

Friesch Dagblad januari t/m juni 1966

Friesche Koerier januari t/m juni 1966
 De Gelderlander januari t/m december 1966
 Haagsche Courant januari t/m augustus 1966
 Haarlems Dagblad januari t/m juni 1966
 Leeuwarder Courant januari t/m augustus 1966
 Nieuwe Rotterdamse Courant januari t/m december 1966
 Nieuwsblad van het Noorden januari t/m juni 1966
 Het Parool januari t/m december 1966
 De Rotterdammer januari t/m juni 1966
 De Telegraaf januari t/m december 1966
 Trouw januari t/m december 1966
 De Tijd januari t/m december 1966
 Utrechtsch Nieuwsblad januari t/m juni 1966
 Het Vaderland januari t/m juni 1966
 De Volkskrant januari t/m december 1966
 Het Vrije Volk januari t/m december 1966
 De Waarheid januari t/m december 1966
 Winschoter Courant januari t/m juni 1966.

De weekbladen zijn voor de periode 1966-1968 in 1977 niet behandeld. De staf van het Centrum heeft in principe het besluit genomen vanaf eind 1977 voorrang te geven aan de verwerking van de weekbladen. De opzet van deze verwerking zal enigszins worden gewijzigd. De weekbladen zullen op dezelfde manier als reeds met de opinieweekbladen gebeurt, worden verwerkt in de bibliografie. Er zal aan de titelbeschrijving een korte annotatie worden toegevoegd. Het selecteren, vergaren en verwerken van de gegevens verloopt als volgt. Per dag wordt nagegaan welke berichten elk afzonderlijk dagblad geeft over partij-politieke ontwikkelingen en maatschappelijke ontwikkelingen, waarvan de partij-politiek een reflectie vormt. Van die berichten wordt een kort uittreksel gemaakt. Indien een krant op een dag geen berichten hierover heeft, wordt voor dat dagblad en voor die datum vermeld: "geen bericht". Voor de weekbladen wordt op overeenkomstige wijze gehandeld. Vervolgens worden de berichten per dag (voor de weekbladen per week) verzameld en alfabetisch op naam van de periodieken geordend. In deze vorm wordt het geheel gestencild. Dit materiaal, dat reeds uit vele honderden gestencilde bladzijden bestaat, kan op verschillende manieren worden gebruikt. Het omvat een uitgebreide chronologie van gebeurtenissen in de betrokken periode. Daarnaast kan eenvoudig worden nagegaan welke periodieken bepaalde berichten al dan niet geven en, als berichten worden vermeld, in welke geest dit geschiedt. Bovendien worden alle berichten uit de stencils afzonderlijk in het uittreksel-

systeem opgenomen.

In het Jaarboek 1976 van het Centrum werd als voorbeeld van de dagblad-analyse een chronologie over de periode januari t/m maart 1966, samengesteld door de heer G.G.J. Thissen, opgenomen. De criteria die hij voor het opstellen van deze chronologie hanteerde, zijn ongeveer dezelfde als de heer R.A. Koole dit jaar voor zijn chronologie gebruikte. In de chronologie, die in dit Jaarboek in Bijlage II is opgenomen, wordt de periode april t/m mei 1966 behandeld. De gehanteerde criteria zijn de volgende:

- a. partijcongressen en partijraadsvergaderingen;
- b. beginselprogramma's;
- c. verkiezingsprogramma's;
- d. oprichting van partijen;
- e. opheffing van partijen;
- f. verkiezingen;
- g. rapporten en nota's van partijen;
- h. kabinetscrises en kabinetsformaties;
- i. samenwerking tussen partijen;
- j. vleugelvorming binnen partijen; individuele of groepsactiviteiten;
- k. uitingen met betrekking tot het kiesstelsel of het partijstelsel.

Uit bovenstaande beschrijving volgt dat in het uittrekselsysteem samenvattingen en uittreksels zijn verwerkt uit boeken en van artikelen uit partijbladen, maandbladen, weekbladen en dagbladen. De uittreksels worden gemaakt op voorgedrukte kaarten met vermelding van onderwerp, auteursnaam, titel, plaats en jaar van uitgave, bladzijdennummering en bibliotheek waar de betrokken publicatie aanwezig is. Per 31 december 1977 waren in het uittrekselsysteem 13.000 kaarten opgenomen. Deze kaarten zijn volgens de indeling van de systematische bibliografie geordend (zie hierboven 3.3). Binnen de afzonderlijke rubrieken zijn de kaarten chronologisch, op datum van gebeurtenis, gerangschikt.

Hieronder volgt een schematisch overzicht van de rubrieken in de systematische bibliografie en uittrekselsysteem met de bijbehorende aantallen cataloguskaartjes en uittrekselkaarten.

Elk kruisje stelt 50 of een gedeelte van 50 kaarten voor

Rubrieken

Systematische bibliografie

Uittrekselsysteem

1. <u>Algemeen, diversen</u>	X X X X X X X X X X	X X X X X X
	X X X X X X X X X X	
	X X X X	
2. <u>Nederlandse politieke partijen</u>		
2.1 algemeen	X X X X X X X X	X X
2.2 anarchisme/ anarchistische organisaties	X	X
2.3 communisme/ communistische partijen	X	X
2.4 confessionele partijen	X X	X
2.5 conservatisme	X	
2.6 fascisme/ fascistische partijen	X	
2.7 liberalisme/ liberale partijen	X X	
2.8 protestants-christelijke partijen	X X X X	X
2.9 socialisme/ socialistische partijen	X X	X
2.10 alfabetisch op partijen		
Algemeen Nederlandsch Werklieden Verbond	X	
Algemeene Staatspartij	X	
Amsterdamsche Aktiepartij	X	
Anti-Misdaad Partij	X	
Anti-Revolutionaire Partij	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X X X X X X X X X X	X X X X X X X X X X
	X	

Liberalen Partij		X
Liberalen Partij van Vrije Burgers		X
Liberalen Staatspartij (De Vrijheidsbond)	X	X
Liberalen Unie	X	X
Lijst-Germaux		X
Middenstandspartij		X
Nationaal Democratische Partij		X
Nationaal Europese Sociale Beweging		X
Nationaal Evangelisch Verband	X	
Nationaal Historische Partij	X	
Nationaal Socialistische Beweging	X X	X
Nationaal Socialistische Nederlandse Arbeiders Partij		X
Nationaal Verbond		X
Nationaal Bond Landbouw en Maatschappij	X	
Nationaal Bond van Protestantse Kiezers	X	X
Nationaal Christelijke Unie		X
Nationaal Groep		X
Nationaal Katholieke Partij	X	
Nationaal Partij	X	X
Nationaal Unie	X	X
Nationaal Volkspartij		X
Nederlands Gesprek Centrum	X	X
Nederlandse Belamy Partij		X

ARP - KVP	X	X
ARP - NVB		X
ARP - PPR	X	X
ARP - PSP	X	
ARP - Pvda	X	X
ARP - Prot. Unie	X	
ARP - RKSP	X	X
ARP - SDAP	X	X
ARP - SGP	X	X
ARP - VDB		X
ARP - VVD	X	X
BP - CPN	X	
CDA - CPN	X	
CDA - GPV		X
CDA - PPR	X	
CDA - Pvda	X	X
CDA - VVD	X	X
CDU - CHU		X
CDU - SDAP	X	
Christen-Radicaten - D'66	X	
Christen-Radicaten - PSP	X	X
CHU - D'66	X	
CHU - GPV		X
CHU - KVP	X	X

5. <u>Theoretische aspecten</u>	X X X	
6. <u>Kabinetcrises/kabinetformaties</u>	X X X X X	X X X X X X X X X
7. <u>Kiesstelsel</u>	X X X X X	X X X
8. <u>Verkiezingen</u>	X X X X	X X X X X X X
9. <u>Electoral sociologie</u>	X X X X	X X X
10. <u>Democratisering</u>	X X X X	X
11. <u>Parlement, regering, ministers en ambtenaren</u>	X X X X X X X X	X X X
12. <u>Dekolonisatie</u>	X X X X	X
13. <u>Werknemers en werkgevers</u>	X X X X X X X X X	X X X X X
14. <u>Denkbeelden tijdens de Tweede Wereldoorlog over partijvorming</u>	X X X X X X X	X
15. <u>Biografieën</u>	X X X X X	X
16. <u>Buitenlandse politieke partijen</u>	X X X X X X X X X	
17. <u>Europese integratie/verkiezingen</u>	X X	
18. <u>Vrouwenbeweging</u>	X X X	X
19. <u>Groningen</u>	X X X X X X X	X
20. <u>Koninklijk Huis</u>	X	X

3.5 Knipselarchief

Vanaf 1970 zijn door prof. Lipschits knipsels bewaard over partij-politieke ontwikkelingen die waren bedoeld voor persoonlijk gebruik. Deze knipsels zijn opgeplakt en systematisch geordend. Sinds 1 september 1973 worden De Volkskrant, NRC-Handelsblad en het Nieuwsblad van het Noorden geknipt. Per 1 maart 1977 is het dagblad Trouw aan het rijtje toegevoegd.

De knipsels worden opgeplakt, gerubriceerd en in mappen opgeborgen. De indeling van de rubrieken is globaal dezelfde als die wordt gehanteerd bij de systematische bibliografie en het uittrekselsysteem. Een overzicht van de aantallen knipsels per rubriek wordt dit jaar achterwege gelaten. Illustratief voor de lawine van knipsels dit jaar is bijvoorbeeld het aantal knipsels over de kabinetsformatie 1977: 1400. Het totale aantal knipsels bedroeg per 31 december 1977 ongeveer 14.500.

3.6 Personenregister Nederlandse politiek

Voor het samenstellen van het personenregister is uitgegaan van Keesings Historisch Archief. Van deze uitgave zijn de jaargangen 1945 t/m 1976 nagegaan op de personen, die in de Nederlandse politiek een rol speelden of spelen. Voor elk van hen is een kaartje gemaakt met naam en voorletters. Op het kaartje worden jaargang en bladzijde van KHA aangegeven, waar de betrokkene vermeld staat. Op deze manier kunnen vrij gemakkelijk gegevens worden verzameld over de personen, die in het register zijn opgenomen. In Keesings Historisch Archief staan voornamelijk feitelijke gegevens vermeld. Om ook oordelen en meningen over personen door middel van het register te kunnen krijgen, zijn door staf en studenten boeken verwerkt. Per 31 december 1977 waren dat er ongeveer 40. Voorrang werd gegeven aan 'ego-documenten' zonder namenregister. Overigens is bij boeken met register gebleken dat die registers niet altijd betrouwbaar zijn.

Omdat in de loop der tijd is gebleken dat het personenregister vooral wordt gehanteerd om de voorletters van bepaalde personen te zoeken, en slechts incidenteel om nadere gegevens over iemand te verkrijgen, is besloten voorlopig het verwerken van boeken in het register te temporiseren.

3.7 Trefwoordencatalogus

Deze catalogus bevat een reeks begrippen en organisaties, die als zodanig

niet in onze systemen voorkomen. De gebruiker wordt verwezen naar de betrokken rubrieken in de systematische bibliografie, het uittrekselsysteem en het knipselarchief.

Enkele voorbeelden:

politieke adviseurs: zie ambtenaren

overheidssubsidiëring van politieke partijen: zie organisatorische structuur algemeen

Democratisch Centrum Nederland: zie KVP

3.8 Periodiekencatalogus

Dit is een kaartstelsel van de periodieken (tijdschriften, weekbladen, dagbladen, partijbladen) die voor ons onderzoek van belang kunnen zijn. Van elke periodiek worden zoveel mogelijk basisgegevens vermeld: datum van eerste uitgave, eventueel datum van opheffing, adres, partij-affiliatie, bibliotheken waar de betrokken periodiek wordt bewaard, enz. Bovendien wordt aangegeven of en tot hoever de periodiek in de overige documentatiesystemen op het Centrum is verwerkt.

3.9 Catalogus Nederlandse politieke partijen

In deze catalogus zijn de Nederlandse politieke partijen opgenomen. Hierbij is uitgegaan van de lijst van partijen, die bij de Kiesraad waren ingeschreven. Iedere partij staat op een afzonderlijke kaart, waarop zoveel mogelijk gegevens worden vermeld: adressen, telefoonnummers, wetenschappelijke bureaus, enz.

3.10 Stelsel voor bewaarplaatsen archieven

Het is moeilijk een overzicht te krijgen van de bewaarplaatsen van archieven van politieke partijen, van hun nevenorganisaties en van personen die een rol in het partij-politieke leven hebben gespeeld. Op het Centrum is een poging hiertoe gedaan. De bestaande politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus zijn bezocht en bij die gelegenheid is gevraagd naar de bewaarplaats van de partij-archieven en naar de voorwaarden waarop deze toegankelijk zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast is in het Algemeen Rijksarchief, het Katholiek Documentatiecentrum, het Internationaal

Instituut voor Sociale Geschiedenis, het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie en het Sociaal-Historisch Centrum Limburg onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van voor ons Centrum belangrijke archieven. Deze gegevens zijn in het systeem voor bewaarplaatsen archieven opgenomen. Doel van deze activiteit is een zo volledig mogelijk overzicht te geven van de bewaarplaatsen van archieven van personen en partijen, van belang voor het wetenschappelijk onderzoek.

3.11 Handelingen, Bijlagen, Aanhangsel en Staatsblad

Sedert december 1973 loopt een abonnement op de Handelingen der Staten-Generaal, op de Bijlagen bij deze Handelingen, op het Aanhangsel van de Handelingen en op het Staatsblad. De stukken worden in ordners opgeborgen volgens een systematiek, die is gebaseerd op acht rubrieken. Voor elke rubriek worden vervolgornders gebruikt.

De acht rubrieken zijn:

- a. Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Deze stukken worden op volgnummer en datum van vergadering opgeborgen.
  - b. Handelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Deze stukken worden op overeenkomstige wijze opgeborgen.
  - c. Bijlagen bij de Handelingen der Staten-Generaal. Deze stukken worden opgeborgen op (onderwerp)nummer en op de daarbij behorende volgnummers.
  - d. Rijksbegroting. De Rijksbegroting is in feite één van de Bijlagen, maar gezien de omvang worden deze stukken in een afzonderlijke ordner opgeborgen.
  - e. Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer. Dit Aanhangsel bevat de vragen van de leden van de Tweede Kamer aan de ministers en de antwoorden van de ministers. Deze stukken worden op volgnummer van de vragen opgeborgen.
  - f. Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Eerste Kamer. Deze stukken worden op overeenkomstige wijze opgeborgen.
  - g. Verslagen van openbare vergaderingen van Vaste Commissies. Deze stukken worden per commissie opgeborgen.
  - h. Staatsblad. Het Staatsblad wordt op volgnummer opgeborgen.
- Het abonnement op de Handelingen der Staten-Generaal etc. zal per 1 januari 1978 worden beëindigd in verband met de nieuwe structuur van het Studie- en Documentatiecentrum.

4. ARCHIEVEN EN INTERVIEWS

4.1 Archieven

In 3.10 is erop gewezen dat op het Centrum wordt getracht de bewaarplaatsen van archieven van politici en partijen te inventariseren. De archief-werkzaamheden van het Centrum zijn er dus niet op gericht zelf archieven te verwerven. In de loop der jaren zijn echter een aantal archieven op het Centrum gedeponeerd, te weten het archief van mr. G.J.C. Schilthuis, tot 1946 secretaris van de Vrijzinnig-Democratische Bond; de archieven van de heren A.J. Meerburg en N. Schwarz, ex-leden van het Hoofdbestuur van D'66 (deze archieven zijn door de betrokken personen openbaar gemaakt). Het in het vorig Jaarboek genoemde archief van de heer J.P. Menting met stukken over de PSP bleek geen persoonlijk archief van de heer Menting te zijn, maar het archief (gedeeltelijk) van de afdeling-Groningen van de PSP. Ook de rest van het archief van de afdeling-Groningen is beloofd aan het Centrum, terwijl een lid van die afdeling zich bereid heeft verklaard het archief te inventariseren.

De archief-creërende werkzaamheden van het Centrum betreffen een geluidsarchief, een beeldarchief en een interviewarchief.

4.2 Geluidsarchief

Het geluidsarchief werd opgebouwd in nauwe samenwerking met de Stichting Film en Wetenschap (SFW) te Utrecht, in het bijzonder met dr. R.L. Schuurmsma, Hoofd van het Dokumentatiecentrum van SFW, en met drs. J.H.Th. Jansen, Hoofd van het Audiovisueel Archief van de SFW.

De gang van zaken bij de opbouw van het geluidsarchief is als volgt. Van de SFW ontvangen wij lijsten met korte inhoudsopgaven van geluidsmateriaal, dat mogelijk van belang is voor ons onderzoek. Op het Centrum wordt uit deze lijsten een selectie gemaakt op basis van relevantie en prioriteit. Het geselecteerde materiaal wordt in de vorm van geluidsbanden uit Utrecht naar Groningen gestuurd, waar het in drievoud wordt uitgetikt. Hiervan gaat één exemplaar naar de SFW; twee exemplaren worden op het Centrum in ordners opgeborgen. Verwijzingen naar de uitgetikte teksten worden verwerkt in het uittrekselsysteem (zie hierboven 3.4), waardoor ze voor de gebruiker vindbaar zijn en toegankelijk worden gemaakt. Op deze wijze hopen we op het Centrum tot een rijke collectie van geluids-

materiaal te komen, dat anders hetzij over verschillende instellingen verspreid ligt, hetzij in het geheel niet beschikbaar zou zijn.

Enkele voorbeelden van geluidsbanden die in 1977 zijn uitgetikt:

Het buitengewoon congres van de PvdA, november 1966;

de conferentie over het partijwezen in Nederland, 5 november 1966;

de rede van Beernink gehouden op de CHU-Jaarvergadering, 19 maart 1966;

de rede van Geertsema gehouden op de VVD-Jaarvergadering, 11 maart 1966.

Daarnaast worden door de staf van het Centrum sinds eind 1975 zelf geluidsoptnames gemaakt van bijeenkomsten van politieke partijen, zoals partijraden, congressen, algemene ledenvergaderingen e.d. Voorbeelden van bandopnames die in 1977 zijn gemaakt:

Verkiezingsdebat tussen F. Andriessen en E. van Thijn, Groningen, 30 maart 1977;

verkiezingsdebat tussen H. Wiegel en J. den Uyl, VPRO-televisie, 18 mei 1977;

de 'verkiezingsavond' van 25 mei 1977, uitslagen en commentaren;

partijraad VVD, Rotterdam, 21 september 1977;

16e congres PvdA, Amsterdam, 13, 14 en 15 oktober 1977;

buitengewoon congres PvdA, Den Haag, 5 november 1977;

3e congres CDA, Amsterdam, 10 december 1977.

Omdat het voor de staf niet mogelijk is alle congressen e.d. te bezoeken, mede omdat partijbijeenkomsten nogal eens op dezelfde dag worden gehouden, is een beroep gedaan op de partijen hun geluidsbanden aan het Centrum af te staan om ze te kopiëren. Helaas heeft dit verzoek tot nu toe weinig concreet resultaat opgeleverd.

In het kader van een boekje met als onderwerp 'Vier jaar programcollege in Groningen', dat voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1978 zal verschijnen, heeft de heer Elzinga, één van de auteurs van dit boekje, een reeks vraaggesprekken gevoerd met de fractievoorzitters in de Groningse gemeenteraad, alsmede met alle wethouders en de burgemeester. Deze vraaggesprekken zijn op de band opgenomen en in het geluidsarchief van het Centrum verwerkt.

4.3 Beeldarchief

Met de samenstelling van een beeldarchief, opgezet in samenwerking met de NOS en de Stichting Film en Wetenschap, is ook in het verslagjaar weer voortgang gemaakt. Zo zijn aan het beeldarchief in 1977 toegevoegd banden over de PROVO-beweging, de VPRO-uitzending 'Hoe Nederland er weer

bovenop kwam...', de bekendmaking van het rapport van de Commissie-Donner en de bijbehorende kamerdebatten en het verkiezingsdebat tussen Andriessen en Van Thijn. De in het Jaarboek 1976 aangekondigde banden van de Boerenpartij en de PPR zijn eveneens gereed gekomen.

4.4 Interviews

Een moderne vorm van het 'creëren' van een archief is het op geluidsband opnemen van vraaggesprekken met politici. Hiermee is in 1974 op het Centrum een begin gemaakt. De vraaggesprekken worden opgenomen op bandapparatuur, die door de Faculteit der Letteren beschikbaar is gesteld.

Per 31 december 1977 waren de volgende personen door de heer Bank geïnterviewd:

- Th.J.A.M. van Lier op 1 april 1974 (geen bandopname)
- F. Daams op 1 april 1974 (geen bandopname)
- G.E. van Walsum op 7 mei 1974
- D.U. Stikker op 13 mei 1974
- W. Schermerhorn op 17 mei 1974
- S. Schuyer op 13 juni 1974
- J. Willems op 27 juni 1974
- W. Verkade op 9 september 1974
- P.R. Baehr op 24 september 1974 (interview afgenomen door de heren Bank en Thissen)
- J. van der Woude op 30 september 1974 (geen bandopname)
- J. Tans op 1 oktober 1974
- M.A. Veltman op 10 oktober 1974
- H. Brugmans op 17 oktober 1974
- L. Timp op 15 november 1974
- J. van der Brink op 13 januari 1975
- G.E. van Walsum op 14 januari 1975 (vervolginterview, afgenomen door de heren Bank en Lipschits)
- E.C. Visser op 21 januari 1975 (geen bandopname)
- J.G. van der Ploeg op 30 januari 1975
- M. van der Goes van Naters op 30 januari 1975
- H. Kolfschoten op 6 februari 1975
- W. Thomassen op 11 februari 1975
- E. Nypels op 14 februari 1975
- J. Donner op 4 april 1975

J.P.A. Gruijters op 10 maart 1975

W. Hendriks op 2 mei 1975

S. Korteweg op 5 juni 1975

H. Visser op 16 juni 1975

D.U. Stikker op 7 juli 1975 (vervolginterview, afgenomen door de heren Bank en Lipschits)

De interview-procedure is als volgt:

a. Op de stafvergadering wordt besproken welke politicus zal worden geïnterviewd. Hierbij gelden voor het Centrum bepaalde prioriteiten, die zowel gebaseerd kunnen zijn op een periode (bijvoorbeeld de jaren 1945 en 1946) als op een gebeurtenis (bijvoorbeeld de oprichting van D'66). De betrokkene wordt schriftelijk toestemming gevraagd, waarbij doel en methode van het onderzoek worden omschreven.

b. Als de betrokkene toestemming verleent wordt op het Centrum het interview voorbereid. Hierbij kan een vruchtbaar gebruik worden gemaakt van de reeds beschreven documentatiesystemen.

c. Na deze voorbereiding vindt het interview plaats. Het gesprek wordt als regel op de band opgenomen.

d. De band wordt op het Centrum eerst in 'klad' uitgetikt. Dit is noodzakelijk gebleken, doordat soms gedeelten van het gesprek moeilijk verstaanbaar zijn. Dit 'klad-exemplaar' wordt door één van de stafleden gecontroleerd aan de hand van de bandopname. Na correctie wordt het interview in het net getikt.

e. Het uitgetikte interview wordt aan de betrokkene gestuurd met het verzoek om toestemming voor een vervolg-interview.

Deze procedure is zeer tijdrovend, vooral door het tweemaal uittikken van de band-opname. Het gesprek neemt gewoonlijk al verschillende uren in beslag. Pogingen om de band meteen in het net uit te tikken zijn mislukt. De typiste moest dan vaak iemand anders uit zijn werk halen om met haar een moeilijk verstaanbare passage te beluisteren. Bovendien moest zij dan steeds de spelling van de genoemde namen controleren. Er bestaat een zeker verschil van aard tussen het eerste interview en het vervolginterview. Bij het tweede interview wordt gewoonlijk dieper ingegaan op problemen, die in het eerste interview aan de orde werden gesteld. Het gebruik van een recorder levert geen onoverkomelijke moeilijkheden op.

Het is ons gebleken dat deze vraaggesprekken een noodzakelijk aanvulling vormen op de in archieven bewaarde teksten en de mémoires. In vele gevallen kan het vraaggesprek het ontbreken van geschreven bronnen compenseren. Bij het gebruiken van het interview als bron dient men zich

uiteraard bewust te zijn van het bijzondere karakter van het materiaal. Voor de beoefening van de hedendaagse geschiedenis is het interview een vrijwel onmisbare bron. Het is daarom verheugend dat er bij de politici een zo grote mate van bereidheid tot medewerking bestaat. Het is zelden voorgekomen dat een verzoek tot het houden van een vraaggesprek is geweigerd. Wel worden gewoonlijk eisen gesteld ten aanzien van de geheimhouding, op z'n minst dat zonder toestemming van de ondervraagde de geluidsbanden niet door derden mogen worden afgeluisterd en de uitgetikte teksten niet door derden mogen worden gelezen.

5. STUDIES

Het Centrum is niet uitsluitend bedoeld als een 'werkplaats' voor onderzoek door aan het Centrum verbonden stafleden. Ook het onderzoek door anderen op het betrokken terrein wordt zoveel mogelijk gestimuleerd en ondersteund. Om een mogelijkheid tot publicatie te creëren is een contract gesloten tussen de Rijksuniversiteit Groningen en de Uitgeverij Kluwer B.V. Volgens dit contract zal onder auspiciën van het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen door de Uitgeverij Kluwer B.V. een serie monografieën worden uitgegeven. Er wordt naar gestreefd jaarlijks drie van deze Cahiers te doen uitgeven.

Wat betreft het onderzoek door stafleden van het Centrum dient te worden opgemerkt dat in de eerste periode van het bestaan van het Centrum de aandacht niet uitsluitend gericht was op de jaren 1966-1968. Dit is pas gebeurd nadat per 1 januari 1976 hiertoe een subsidie was verstrekt door Z.W.O. Dit is de verklaring van de omstandigheid dat ook publicaties zullen verschijnen of zijn verschenen over andere perioden dan die van 1966-1968.

5.1 Onderzoek door stafleden

In deze paragraaf gaat het om onderzoek van zowel huidige als vroegere stafleden. De namen zijn in alfabetische volgorde opgenomen.

Drs. J.Th.M. Bank: De heer Bank was als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Centrum. Hij is thans wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Hij bereidt een dissertatie voor over de ontwikkeling van de politieke partijvorming binnen het Nederlandse katholicisme in de periode 1930-1954. Daarnaast heeft de heer Bank een onderzoek gedaan naar opkomst en ondergang van de Nederlandse Volksbeweging. Het resultaat van dit onderzoek zal begin 1978 worden gepubliceerd in de reeks Cahiers van het Centrum.

Mej. C.C. de Beer: Mej. De Beer is op het Centrum werkzaam als documentaliste. Zij heeft een geannoteerde bibliografie opgesteld over de Katholieke Volkspartij in de jaren 1966-1968, dit als vervolg op de geannoteerde bibliografie over de ARP in de periode 1966-1968, die in het Jaarboek 1976 (Bijlage XIV) werd gepubliceerd. De bibliografie over de KVP is opgenomen in Bijlage III van dit Jaarboek. Verder schreef mej. De Beer

een artikel voor het decemnummer (1977) van het C.H.-Tijdschrift, getiteld: "Het onderzoek naar de parlementaire- en partijpolitieke geschiedenis in Nederland; stand van zaken en samenwerkingsvormen". Tevens stelt zij de rubriek 'documentatie' samen in het maandblad Politiek Overzicht.

Drs. D.F.J. Bosscher: De heer Bosscher was kandidaats-assistent bij het Centrum. Thans is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij bereidt een dissertatie voor over de Anti-Revolutionaire Partij en de dekolonisatie van Indonesië. Drs. Bosscher schreef speciaal voor dit Jaarboek een artikel over de (mislukte) pogingen tot het doen samen gaan van de protestants-christelijke politieke partijen na de Tweede Wereldoorlog, dat is opgenomen in Bijlage IV.

Mr. drs. D.J. Elzinga: De heer Elzinga was gedurende het jaar 1977 aan het Centrum verbonden als wetenschappelijk medewerker. Met ingang van 1 januari 1978 is hij benoemd tot wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen. De heer Elzinga publiceerde in 'Recht en Kritiek' een artikel met als titel 'Overheidssubsidiëring van politieke partijen in de Duitse Bondsrepubliek' (nr. 4, december 1976, blz. 393-410). Een door hem opgestelde vergelijking van verkiezingsprogramma's van de in het parlement vertegenwoordigde politieke partijen, die deelnamen aan de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977, verscheen in 'Politiek Overzicht' (jrg. 17 (1977), no. 4 (april)). Verder publiceerde de heer Elzinga (in samenwerking met mr. B.L.W. Visser) een artikel in 'Intermediair' getiteld 'Politieke verantwoordelijkheid in de gemeentelijke democratie' (13 (1977), nr. 43, blz. 33-38). Dit artikel (opgenomen in Bijlage V) is een voorpublicatie uit een boek over het functioneren van het lokale democratiemodel, dat medio 1978 zal verschijnen. In 'Intermediair' verscheen een artikel met als titel 'Gerbrandy als 'voortrekker' van de Christelijk Sociale Beweging' (13 (1977), no. 44, blz. 41-48). Dit artikel, dat werd geschreven in samenwerking met mr. dr. A. Postma, is opgenomen in Bijlage VI. De heer Elzinga bereidt een dissertatie voor met als onderwerp: 'De juridische aspecten in het functioneren van de Nederlandse politieke partijen' (toegespitst op de problematiek m.b.t. een konstitutionalisering van de politieke partijen, een overheidssubsidiëring van politieke partijen en de relatie politieke partij - gekozene).

R.A. Koole: De heer Koole, werkzaam op het Centrum als student-assistent,

heeft een chronologie van partij-politieke gebeurtenissen in de periode april t/m mei 1966 samengesteld als vervolg op de door G.G.J. Thissen opgestelde chronologie over de periode januari t/m maart 1966, die in het Jaarboek 1976 in Bijlage V werd opgenomen. De door de heer Koole samengestelde chronologie is te vinden in Bijlage II van dit Jaarboek.

Prof. dr. I. Lipschits: De heer Lipschits geeft leiding aan het Centrum. Hij schrijft een studie over de ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse politieke partijen. Deel I. 'De protestants-christelijke stroming tot 1940' (Deventer, 1977; 123 blz.). Verder verscheen van de hand van prof. Lipschits 'Politieke stromingen in Nederland, inleiding tot de geschiedenis van de Nederlandse politieke partijen' (Deventer, 1977; 80 blz.). Dit boek is een bewerking van vier artikelen, die eerder werden gepubliceerd in 'Intermediair' (jrg. 11 (1975) nos. 48 t/m 51 (november/december)).

Naar aanleiding van de Tweede Kamerverkiezingen op 25 mei 1977 werden door hem de verkiezingsprogramma's van de in het parlement vertegenwoordigde politieke partijen bijeengebracht en van registers voorzien: 'Verkiezingsprogramma's verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1977'. (Den Haag, Staatsuitgeverij, 1977; 260 p.)

In Bijlage VII is opgenomen een door prof. Lipschits geschreven prae-advies, getiteld 'Partijvorming in nationale systemen'. Dit prae-advies is, samen met vijf andere adviezen, onderwerp van behandeling op een door de Interdisciplinaire Studiegroep Europese Integratie georganiseerde studieconferentie, die in januari 1977 te 's-Gravenhage zal plaatsvinden.

Prof. Lipschits heeft in voorbereiding het tweede deel in de serie 'Ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse politieke partijen'. Dit deel heeft betrekking op de geschiedenis van de socialistisch/communistische stroming tot 1940.

Drs. L.P. Middel: De heer Middel is als wetenschappelijk medewerker verbonden geweest aan het Centrum. In samenwerking met de heren B. Boivin, H. Hazelhoff en B. Molenaar schrijft hij een studie over opkomst en ontwikkeling van Nieuw Links in de Partij van de Arbeid. Deze studie zal waarschijnlijk in 1978 verschijnen in de serie Cahiers.

S.G. Steffensen: Onder de bepalingen van de overeenkomst tussen Denemarken en Nederland inzake uitwisseling van studiebeurzen is door het departement van Onderwijs en Wetenschappen de Deense onderzoeker S.G. Steffensen een onderzoeksplaats toegewezen op het Centrum. De heer Steffensen werkt

aan een onderzoek naar de overgang van de SDAP naar de PvdA.

Drs. G.G.J. Thissen: De heer Thissen is als student-assistent aan het Centrum verbonden geweest. Hij schreef zijn doctoraalscriptie over de ontstaansgeschiedenis van D'66, getiteld 'Het ontstaan van Democraten '66; een verkenning' (Breda, 1977; 71 p.)

Dr. J. van Putten: De heer Van Putten is lector in de politicologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en heeft in de onder auspiciën van het Centrum uitgegeven serie Cahiers in 1977 gepubliceerd: 'Vrijheid en welzijn, over socialisme en de toekomst van onze samenleving' (Deventer, 1977, 87 blz.).

6. RELATIES MET ORGANISATIES, INSTELLINGEN EN PERSONEN

6.1 Relaties met politieke partijen

Voor de uitbreiding en verbetering van het materiaalbestand is het Centrum in sterke mate afhankelijk van de politieke partijen. Verheugend is de toenemende mate van bereidheid van de politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus hieraan hun medewerking te verlenen. Het Centrum ontvangt regelmatig publicaties van de politieke partijen en hun wetenschappelijke bureaus ten geschenke; een groot aantal partijen heeft het Centrum geplaatst op hun verzendlijst voor periodieke uitgaven. Vrijwel alle politieke partijen verlenen hun medewerking aan de totstandkoming van geluidsopnames van congressen, partijraden e.d. In Bijlage VIII wordt een overzicht gegeven van de in het jaar 1977 ontvangen geschenken van particulieren, politieke partijen en andere instellingen.

6.2 Relaties met coördinerende instanties

Het onderzoek naar de Nederlandse politieke partijen valt binnen de belangstelling van drie coördinerende instanties, te weten de Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis van Nederland, de Historisch-Wetenschappelijke Commissie der Koninklijke Akademie van Wetenschappen en de Nederlandse Stichting voor Politicologisch Onderzoek. Elk van deze drie instellingen wordt op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen op en de werkzaamheden van het Centrum. Op 26 augustus 1977 besloot de Coördinatiecommissie voor de Bestudering van de Parlementaire Geschiedenis van Nederland, waarvan prof. Lipschits voorzitter is, een positief advies uit te brengen ten aanzien van de door prof. Lipschits bij Z.W.O. ingediende continueringssubsidieaanvraag.

6.3 Relaties met het Centrum voor de Parlementaire Geschiedenis van Nederland van na de Tweede Wereldoorlog

Binnen het kader van de Katholieke Universiteit Nijmegen functioneert het Centrum voor de Parlementaire Geschiedenis van Nederland van na

de Tweede Wereldoorlog, dat onder leiding staat van prof. mr. F.J.F.M. Duynstee. Het studieobject van het Nijmeegs Centrum en dat van het Groninger Centrum liggen dicht bij elkaar. Om doublures te voorkomen houden beide centra elkaar van hun activiteiten op de hoogte.

6.4 Samenwerking met de Stichting Burgerschapskunde

Sedert 1960 verschijnt het documentaire maandblad 'Politiek Overzicht', een uitgave van de wetenschappelijke bureaus van ARP, CHU en KVP. Wegens te hoge kosten is de uitgave door de in het CDA verenigde politieke partijen per 1 januari 1977 gestaakt. De redactie en de uitgave van het maandblad zijn met ingang van die datum overgenomen door de Stichting Burgerschapskunde. Hierbij is aan het Centrum verzocht de rubriek 'Politieke partijen' te verzorgen. De werkzaamheden hiertoe nodig worden verricht door mevr. mr. J.M.C. Meulenbroek, die in een dienstverband staat met de Stichting Burgerschapskunde. De documentaliste van het Centrum, mej. C.C. de Beer, is belast met de samenstelling van de rubriek 'Documentatie' in het maandblad 'Politiek Overzicht'. In ruil voor de faciliteiten die het Centrum geeft aan de samenstelling van het maandblad besteedt mevr. Meulenbroek een deel van de haar ter beschikking staande arbeidstijd aan werkzaamheden voor het Centrum.

6.5 Relaties met bibliotheken

Bij haar werkzaamheden ondervindt het Centrum de volledige medewerking van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage (uitlening van leggers van dag- en weekbladen) en van de Universiteitsbibliotheek Groningen. Een bijzondere vorm van samenwerking is ontstaan met de Openbare Bibliotheek in Groningen. In Groningen werd slechts het NRC Handelsblad volledig bewaard en ingebonden. De periodieken, die door de Openbare Bibliotheek en haar filialen in de stad niet worden bewaard, worden aan het Centrum afgestaan. Regelmatig ontvangen we grote hoeveelheden materiaal, dat op het Centrum wordt gesorteerd en op volledigheid wordt gecontroleerd. Op deze wijze hebben we op het Centrum de beschikking gekregen over de volgende dag- en weekbladen:

Algemeen Dagblad	vanaf 1 augustus 1974
Drentse en Asser Courant	vanaf 1 januari 1976
Leeuwarder Courant	vanaf 1 januari 1974

Nederlands Dagblad	vanaf 1 juli 1974
Nieuwsblad van het Noorden	vanaf 1 januari 1976
Het Parool	vanaf 1 augustus 1974
De Telegraaf	vanaf 1 augustus 1974
Trouw	vanaf 1 januari 1974
De Volkskrant	vanaf 1 augustus 1974
De Waarheid	vanaf 1 januari 1974
Winschoter Courant	vanaf 1 december 1975
Elseviers Magazine	vanaf 1 januari 1973
De Groene Amsterdammer	vanaf 1 januari 1973
Haagse Post	vanaf 1 januari 1973
De Nederlander	vanaf 1 mei 1974
Nederlandse Gedachten	vanaf 1 januari 1974
De Nieuwe Linie	vanaf 1 januari 1973
De Tijd	vanaf 1 september 1974
Vrij Nederland	vanaf 1 januari 1973

In het verslagjaar is het inbinden van deze periodieken gecontinueerd.
Per 1 januari 1978 waren de volgende dag- en weekbladen ingebonden:

Algemeen Dagblad	augustus 1974 t/m augustus 1977
Drente en Asser Courant	januari 1976 t/m juli 1977
Elseviers Magazine	1973, 1974, 1975 en 1976
De Groene Amsterdammer	1973, 1974 en 1975
Haagse Post	1973, 1974, 1975 en 1976
Leeuwarder Courant	augustus 1974 t/m juni 1977
Nederlands Dagblad	juli 1974 t/m juni 1977
Nieuwsblad van het Noorden	januari 1976 t/m augustus 1977
De Nieuwe Linie	1973, 1974, 1975 en 1976
Het Parool	augustus 1974 t/m augustus 1977
De Telegraaf	augustus 1974 t/m juni 1976
	augustus 1976 t/m juli 1977
Trouw	februari 1974 t/m september 1977
De Tijd	tweede helft 1974, 1975 en 1976
De Volkskrant	augustus 1974 t/m september 1977
Vrij Nederland	1973 en 1974
De Waarheid	januari 1974 t/m juni 1976
	november 1976 t/m juni 1977
Winschoter Courant	december 1975 t/m juni 1977

Het inbinden van deze dag- en weekbladen wordt via de begroting van de

Universiteitsbibliotheek gefinancierd door het College van Bestuur van de R.U. Groningen.

6.6 Samenwerking met de Universiteit van Mannheim

In verband met de directe verkiezingen voor het Europees parlement worden in alle landen van de Europese Gemeenschap onderzoeken gedaan. Dr. K. Reif van het 'Institut für Sozialwissenschaften' van de Universiteit van Mannheim heeft het initiatief genomen tot een inventarisatie van een reeks belangrijke projecten. In juli 1977 zijn de leiders van de verschillende projecten uitgenodigd voor een confrontatie-conferentie in Mannheim om na te gaan welke vormen van samenwerking of van uitwisseling van gegevens mogelijk zijn. Het Centrum is in de eerste plaats verzocht deel te nemen aan het project over "Die mittlere Führungsschicht der Parteien und Parteiföderationen in der Europäischen Gemeinschaft". Om na te gaan op welke wijze aan deze samenwerking vorm gegeven kon worden heeft prof. Lipschits op 29 en 30 augustus 1977 een conferentie bezocht in Mannheim. De opzet is als volgt: Bij het onderzoek wordt ervan uitgegaan dat de afgevaardigden op partijcongressen een verantwoorde doorsnee vormen voor het te onderzoeken middenkader. De bedoeling is deze afgevaardigden een vragenlijst voor te leggen en de verkregen antwoorden in een S.P.S.S.-file op te slaan. De gegevens dienen in alle landen en voor alle partijen zodanig te worden verwerkt dat nationale en internationale vergelijking mogelijk wordt.

Verder is het Centrum verzocht deel te nemen aan het project, dat zich ten doel stelt de verkiezingscampagnes voor de Europese verkiezingen te volgen op basis van een pers-analyse per land. In dit kader zal worden nagegaan hoe de verkiezingsprogramma's zijn ontstaan en zullen alle programma's worden verzameld.

Prof. Lipschits is gevraagd voor het eerstgenoemde project op te treden als 'national project director' en voor het tweede project als 'co-director' en als 'national project director'.

6.7 Computerisering van het documentatie-bestand

In het Jaarboek 1976 werd vermeld dat pogingen worden ondernomen om de documentatiesystemen van het Centrum te computeriseren. Als voorbeelden

werden genoemd:

- a. de universitaire samenwerking bij het onderzoek zou vlotter verlopen door de grotere toegankelijkheid van het materiaal;
- b. het zou arbeidsbesparend werken, zowel bij het opslaan van het materiaal als bij het opzoeken van het gevraagde materiaal;
- c. de gebruikers van het documentatiesysteem zouden sneller en op meer overzichtelijke wijze aan het gevraagde materiaal kunnen worden geholpen;
- d. het zou ruimtebesparend werken, omdat geen kaartenbakken meer nodig zijn.

In het kader van voornoemde pogingen wordt nauw contact onderhouden met het Parlementair Documentatie Centrum te Leiden, dat onder leiding staat van prof. dr. N. Cramer en met het Project Bureaucratisering te Groningen, dat onder leiding staat van prof. dr. E.H. Kossmann en dr. M.G. Buist. Op het Parlementair Documentatie Centrum te Leiden vindt onderzoek plaats naar de politieke elite van Nederland. Het Leidse Centrum heeft een schat aan gegevens over leden van de Staten-Generaal op de computer staan, waar zowel het genoemde project Bureaucratisering als ons Centrum waardevolle informatie uit kunnen verkrijgen. Computerisering van de materiaalbestanden van de drie genoemde centra biedt het grote voordeel dat via terminals een efficiënte uitwisseling van data kan worden gerealiseerd. In 1978 zal het Centrum in samenwerking met het project Bureaucratisering bij het College van Bestuur van de R.U. Groningen een aanvraag indienen voor een terminal.